

и оперативного искусства в управленческих композициях. Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine / Maria Curie–Skłodowska University. Lublin: Baltija Publishing, 2017. P. 282–307.

References

1. Cherevnikov E.A. Publichno–privatnoe partnerstvo kak sotsial'no–ekonomicheskij institut. Ekonomicheskaya teoriya. 2009. № 4. S. 31–39.

2. Varnavskiy V.G. Gosudarstvenno–chastnoe partnerstvo: nekotorye voprosy teorii i praktiki. Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya. 2011. № 9. S. 41–50.

3. Shedyakov V.E. Gumanizatsiya sotsial'nykh otnosheniy sredstvami publichno–privatnogo partnerstva v protsesse stanovleniya umnogo obshchestva. Personality Development In the Age of Globalization. Morrisville: Lulu Press, 2016. P. 46–50.

4. Shedyakov V.E. Rozvytok derzhavno–pryvatnogo partnerstva yak neobkhidna skladova provedennja uspishnoji modernizaciji krajiny. Viche. 2012. № 12. S. 22–24.

5. Kazak A.P. Prognoznnoe modelirovanie gosudarstvenno–chastnogo partnerstva v innovatsionnoji sferi Ukrainy. Ghumanitarni nauky. 2011. № 2. S. 26–31.

6. Shedyakov V.E. Derzhava ta biznes: vijna abo vzajemodija? URL: <http://ua-ekonomist.com/3190-derzhava-ta-bznes-vyna-abo-vzajemodya.html>.

7. Peregodov S.P. Korporatsii, obshchestvo, gosudarstvo: evolyutsiya otnosheniy. M.: Nauka, 2003. 351 s.

8. Shedyakov V.E. Gosudarstvenno–chastnoe partnerstvo v obespechenii edinstva obshchestvennykh, kollektivnykh i lichnykh interesov. Aktualjni problemy filosofiji ta sociologhiji. 2015. № 7. S. 150–155.

9. Mamut L.S. Etatizm i anarkhizm kak tipy politicheskogo soznaniya (domarksistskiy period). M.: Mezhdunarodnye otnosheniya, 1989. 275 s.

10. Bowen H.R. Social responsibilities of the businessman. NY.: Harper & Row, 44, 1953. 276 p.

11. Shedyakov V.E. Sotsial'naya otvetstvennost' kak uslovie produktivnoy osnovy garmonii interesov. Economy and Society: modern foundation for human development: Proceedings of the International Scientific Conference Leipzig, 2016. . Part II. P. 66–68.

12. Shedyakov V. Economics of development or dying away: the role of social and information technologies. Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine. Riga: Baltija Publishing, 2019. P. 289–307.

13. Shedyakov V.E. Strategichna kuljtura provedennja transformacij: mozhlyvosti ta zagrozy. Rozvytok ekonomiky Ukrainy pid vplyvom ekonomichnykh, socialjnykh, tekhnologichnykh ta ekologichnykh trendiv / red. M.S. Pashkevych, Zh.K. Nesterenko. D.: NGU, 2015. S. 30–41.

14. Shedyakov V.E. Osushchestvlenie paradigmat'nykh transformatsiy: sovezonirovanie strategii, taktiki i operativnogo iskusstva v upravlencheskikh kompozitsiyakh. Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine / Maria Curie–Skłodowska University. Lublin: Baltija Publishing, 2017. P. 282–307.

Дані про автора

Шедяков Володимир Євгенович,

доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук, незалежний експерт
e-mail: shedyakov1@gmail.com

Данные об авторе

Шедяков Владимир Евгеньевич,

доктор социологических наук, кандидат экономических наук, независимый исследователь
e-mail: shedyakov1@gmail.com

Data about the author

Shedyakov Vladimir Evgenievich,

doctor of sociological sciences, candidate of economic sciences, free-lance
e-mail: shedyakov1@gmail.com

DOI: 10.5281/zenodo.3245167

КОРОБСЬКА А.О.

Раціональне землекористування – як основа сталого розвитку національної економіки

Предметом дослідження є методологічні аспекти дослідження раціонального землекористування – як основи сталого розвитку національної економіки.

Метою дослідження є визначення змісту раціонального землекористування для забезпечення

ня сталого розвитку національної економіки.

Методи дослідження. У роботі використана сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, історичний, абстрактно–логічний, діалектичний, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті обґрунтовано необхідність забезпечення балансу між соціальними, екологічними та економічними аспектами використання земель сільськогосподарського призначення для забезпечення раціонального землекористування.

Галузь застосування результатів. Система наук із сімейства галузі державного регулювання та управління, широке коло методологічних аспектів соціально–економічних та екологічних наук з проблем забезпечення раціонального використання земельних ресурсів.

Висновки. Основні підсумки дослідження, їх методологічні результати слід звести до наступних висновків: 1) стає землекористування є основою підвищення рівня життя та розвитку села та країни в цілому; 2) визнання життя та здоров'я громадянина України є з поміж інших найвищою соціальною цінністю, що вимагає особливого ставлення до умов її життя, і зокрема до землекористування; 3) повне збереження, відтворення та гармонійне використання сільськогосподарських угідь в першу чергу, це – формування комфортних і здорових умов життя в селі; забезпечення продовольчої безпеки країни і вільного доступу до споживання екологічно чистих продуктів; 4) стає землекористування – це система відносин вдосконалення і розвитку, при якій створюється оптимальне співвідношення між економічним зростанням, підтримкою якісного стану сільськогосподарських угідь, задоволенням духовних і матеріальних потреб територіальних громад українського села та держави в цілому. Це дало змогу визначити, що для гармонійного функціонування та розвитку країни вкрай важливим є досягнення раціонального землекористування з обов'язковим збалансованим поєднанням соціального, економічного, та екологічного аспектів використання земель.

Ключові слова: сільськогосподарські землі, раціональне землекористування, стає землекористування, системний підхід, соціальний розвиток, сільські території.

КОРОБСКАЯ А.А.

Рациональное землепользование – как основа устойчивого развития национальной экономики

Предметом исследования являются методологические аспекты исследования рационального землепользования – как основы устойчивого развития национальной экономики.

Целью исследования является определение содержания рационального землепользования для обеспечения устойчивого развития национальной экономики.

Методы исследования. В работе использована совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, исторический, абстрактно–логический, диалектический, что позволило обеспечить концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье обоснована необходимость обеспечения баланса между социальными, экологическими и экономическими аспектами использования земель сельскохозяйственного назначения для обеспечения рационального землепользования.

Область применения результатов. Система наук из семейства области государственного регулирования и управления, широкий круг методологических аспектов социально–экономических и экологических наук по проблемам обеспечения рационального использования земельных ресурсов.

Выводы. Основные итоги исследования, их методологические результаты следует свести к следующим выводам: 1) устойчивое землепользование является основой повышения уровня жизни и развития села и страны в целом; 2) признание жизни и здоровья гражданина Украины является среди других наивысшей социальной ценностью, требует особого отношения к условиям его жизни, и в частности к землепользованию; 3) полное сохранение, воспроизведение и гармоничное использование сельскохозяйственных угодий в первую очередь, это – формирование комфортных и здоровых условий жизни в деревне; обеспечения продовольственной безопаснос–

ти страны и свободного доступа к потреблению экологически чистых продуктов; 4) устойчивое землепользование – это система отношений совершенствования и развития, при которой создается оптимальное соотношение между экономическим ростом, поддержкой качественного состояния сельскохозяйственных угодий, удовлетворением духовных и материальных потребностей территориальных общин украинского села и государства в целом. Это позволило определить, что для гармоничного функционирования и развития страны крайне важным является достижение рационального землепользования с обязательным сбалансированным сочетанием социального, экономического и экологического аспектов использования земель.

Ключевые слова: сельскохозяйственные земли, рациональное землепользование, устойчивое землепользование, системный подход, социальное развитие, сельские территории.

KOROBSKA A.O.

Rational land use – as the basis of sustainable development of the national economy

The subject of the study is the methodological aspects of the study of rational land use – as the basis of sustainable development of the national economy.

The purpose of the study is to determine the content of rational land use to ensure the sustainable development of the national economy.

Research methods. The work uses a set of scientific methods and approaches, including systematic, historical, abstract–logical, dialectical, which allowed to ensure the conceptual unity of research.

Results of the work. The article substantiates the need to ensure a balance between the social, environmental and economic aspects of the use of agricultural land for rational land use.

Application of results. The system of sciences in the family of the field of state regulation and management, a wide range of methodological aspects of socio–economic and environmental sciences on problems of ensuring the rational use of land resources.

Conclusions. The main results of the research, their methodological results should be reduced to the following conclusions: 1) sustainable land use is the basis for raising the standard of living and development of the village and the country as a whole; 2) recognition of the life and health of a citizen of Ukraine is among other highest social values, requires a special attitude to the conditions of his life, and in particular to land use; 3) the complete preservation, reproduction and harmonious use of agricultural land in the first place, is the formation of comfortable and healthy living conditions in the village; ensuring food security of the country and free access to the consumption of environmentally friendly products; 4) sustainable land use is a system of relations of improvement and development, in which the optimal balance between economic growth, support of the quality state of agricultural lands, satisfaction of the spiritual and material needs of the territorial communities of the Ukrainian village and the state as a whole is created. This made it possible to determine that achieving a rational land use with a compulsory balanced combination of social, economic and environmental aspects of land use is crucial for the harmonious functioning and development of the country.

Key words: agricultural land, rational land use, sustainable land use, systemic approach, social development, rural areas

Постановка проблеми. Земельні ресурси є основою розвитку економіки країни та створення національного багатства. Розвиток системи управління використанням земельних ресурсів особливо важливий для України, а тому раціональне й ефективне землекористування повинно бути пріоритетним напрямом державної регуляторної політики, тобто контроль за залучення до господарського обігу земель та їх

ефективне використання за основним цільовим призначенням, створенням сприятливих умов для ефективного використання сільсько–господарських угідь, дотриманням науково обґрунтованого підходу до використання техніки й технологій, захистом навколишнього природного середовища від негативних впливів, забезпеченням суспільства екологічно безпечними продуктами харчування.

Отже, сьогодення характеризується потребою у збалансуванні соціального, екологічного та економічного аспектів використання земельних ресурсів, що в свою чергу має спонукати до якісних змін, тобто інноваційного оновлення й піднесення національної економіки, зокрема, сільськогосподарського виробництва та передбачає зростання економічних макро-, мікропоказників за умов покращення якісних параметрів життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Багато наукових робіт вітчизняних вчених, зокрема таких як: Греков Л.Д. [4], Гуторов О.І. [9], Добряк В.К. [8], Іванов Ю.Б. [3], Ковалів О.І. [10], Малік М.Й. [2], Пашков І.А. [1], Фурдичко О.І. [11] та інших присвятили свої праці вивченню питань, що стосуються сталого землекористування, збалансованого використання земельних ресурсів, а також економічних, екологічних та соціальних аспектів використання земель.

Незважаючи на досить значну кількість наукових праць у яких висвітлено теоретико–основні засади та методичні підходи щодо соціального, екологічного та економічного аспектів використання земель сільськогосподарського призначення, нині залишається низка питань, які мають потребу у поглиблених наукових дослідженнях та удосконаленні існуючих методичних підходів щодо забезпечення сталого землекористування.

Мета статті полягає у висвітленні питання раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення як основи сталого розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Земельна складова є однією із найголовніших компонент суб'єктів сучасного сільськогосподарського виробництва в Україні.

Ефективне, збалансоване поєднання соціального, економічного, та екологічного напрямку землекористування спонукає державу, власників та користувачів даного ресурсу забезпечити його сталий розвиток на найвищому сучасному рівні, з урахуванням досягнень сільськогосподарської науки.

Базисом сталого розвитку регіонів країни є сільськогосподарські угіддя, що в свою чергу існують як фізичний об'єкт, при сталій топографії та утвореними територіально просторовими характеристиками. У сучасній економічній термінології найчастіше вживається економічне поняття земельні ресурси та в тому числі сільськогосподарські угіддя, тобто фундамент економічного, еко-

логічного і соціального життя селян. Аналізуючи сільськогосподарські угіддя як складову екологічної системи, можна зробити висновок, що екологічна система – це єдиний природний комплекс, що утворений живими організмами і довіллям де вони існують, де живе й неживе має між собою зв'язки як обміном речовин так і обміном енергії.

На думку вітчизняних вчених–аграрників – для того, щоб сільськогосподарські угіддя були постійним джерелом багатства селян, вони повинні більш раціонально використовуватися висококваліфікованими спеціалістами–аграрниками. При цьому необхідне впровадження нової, сучасної концепції сталого землекористування. З цього випливає, що стале землекористування – це така система відносин вдосконалення і розвитку, при якій створюється оптимальне співвідношення між економічним зростанням, підтримкою якісного стану сільськогосподарських угідь, задоволенням духовних і матеріальних потреб територіальних громад українського села [1].

Сучасне господарювання характеризується низькою економічно–екологічною ефективністю використання сільськогосподарських земель в Україні, основними причинами якого є:

- недостатнє фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств внаслідок низької рентабельності, що унеможливує впровадження інноваційних рішень, які стосуються вдосконалення технологічних операцій вирощування сільськогосподарських культур, а також оновлення матеріально–технічної бази.

- порушення структури посівних площ сільськогосподарських культур, в результаті чого виснажується ґрунтовий покрив. Високий рівень рентабельності виробництва деяких сільськогосподарських культур та направлення основної діяльності великих сільськогосподарських підприємств на вирощування експорторієнтованих сільськогосподарських культур зернових груп, і як результат – розширення площ посівів зернових культур [3].

- при такому виснажливому використанні земельних ресурсів, знижується родючість земель внаслідок постійного зменшення зрошуваності, з недбайливим землекористуванням, використанням застарілої важкої сільськогосподарської техніки.

- поступове погіршення екологічної ситуації, внаслідок поширення деградаційних процесів сільськогосподарських земель, зниженням

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

родючості ґрунту, збільшення рівня забруднення залишками пестицидів, важких металів, тощо [4].

На даний час є вкрай необхідним, в умовах реформування земельних відносин, повністю додержуватись в першу чергу таких основних принципів: дієвого системного підходу до раціональної структури землеволодіння і землекористування; охорони земель; своєчасного усунення та недопущення негативного впливу деградованих земель на здоров'я і добробут селян та довкілля; забезпечення повного задоволення соціально–економічних інтересів у сфері земельних відносин та їх гармонізація з екологічними принципами.

При розкритті суті системного підходу, є можливість розглядати землекористування у тривимірній системі координат: екологічній (природно–ресурсний потенціал, вираховування агроекологічних особливостей раціонального використання ґрунтів, утримання на рівні якості виробленої продукції, сталий екологічний стан ґрунтів, введення довготривалих екологічних обмежень); економічній (економічні потреби використання земельних ресурсів (сільськогосподарських угідь) і ґрунтів, характер використання сільськогосподарських угідь, сучасний ринок продовольства, розміщення сталого товаровиробництва, високий рівень інтенсифікації та розбудова сучасної ринкової інфраструктури); соціальної (стандартизована поведінка у групових процесах землекористування та землеволодіння, зокрема, при пошуках найбільш ефективних форм господарювання в сільському господарстві, розвиток управління та еволюція обов'язків людини щодо родючої землі, земельний устрій, сучасне право власності на сільськогосподарські угіддя, сервітути, розбудова соціальної інфраструктури села).

В сучасних ринкових умовах існує потреба подальшого обґрунтування поняття планування сталого землекористування. Де, суть її полягає у раціональному поєднанні екологічних, соціальних і економічних мотивів на базі врахування властивостей родючої землі, її цінність та традиції, культуру використання на окремій території країни. Планування сталого землекористування є сучасною системою комплексних заходів щодо повного та раціонального сільськогосподарського землекористування при наміченій стратегії на далеку перспективу.

Враховуючи умови, що склалися в регіонах держави на даний час, основними орієнтирами плану–

вання сталого землекористування є: офіційно прийнятий сучасний баланс охорони, збереження та розвитку землекористування; вдале використання землі (сільськогосподарських угідь) на основі сталого розвитку територіальних громад в регіонах; імплементація спільних дій державної влади в сфері земельних відносин; залучення свідомої частини громадськості до участі у процесі планування та розвитку сталого землекористування.

Родюча земля в свою чергу є чинником соціального розвитку землекористування; покращення сучасного рівня знань про значення та роль земельних ресурсів (в тому числі сільськогосподарських угідь) на етапах прийняття рішень; підтримка та впровадження ініціатив природоохоронних органів влади в управлінні земельними ресурсами; та звичайно впровадження раціонального землекористування на місцях [2].

Планування сталого землекористування має повною мірою включати низку послідовних систематичних дій щодо планування, які передбачають структурування наявного процесу планування на окремі етапи: підготовчий; ініціювання плану дій; збір і аналіз фактичних даних; розробка плану роботи; схвалення плану та його ефективна реалізація в життя. А тому проектування ефективного землекористування із урахуванням соціальних потреб та визначення економічних й екологічних пріоритетних напрямків на міжрегіональному, регіональному і на рівні управління місцевих територіальних громад є важливим, де визначальним інструментом досягнення сталого економічного розвитку має бути створений інститут власності на землю (сільськогосподарські угіддя).

Встановлено наступні визначальні національні проблеми щодо власності на сільськогосподарські угіддя: ділянки в основному не ідентифіковані на селі як об'єкти власності селянина (немає чітко вираженої і практично визначеної системи права власності на сільськогосподарські угіддя); наразі територіальні громади на селі, на які покладено важливі обов'язки із регулювання землекористування й охорони довкілля, не здійснюють належної роботи, щодо впровадження в життя повних прав земельної власності, і не визначено по сьогоднішній день еколого–правових аспектів для надання селянам повних прав власності на землю; в свою чергу економічний зміст власності щодо сільськогосподарських угідь не забезпечує правомірного та рівноправного розподілу земельної ренти; та–

кож повністю відсутній економічний та правовий механізм обґрунтованого, справедливого доступного розподілу рентних доходів між власниками; вже роками недостатньо врегульований Закон України щодо права власності на сільськогосподарські угіддя, існують глибокі протиріччя у прийнятих законах, щодо нормативно–правового регулювання землекористування.

Світовий досвід підтверджує, що реалізація в українському селі права власності ні в якій мірі не має шкодити правам селян, обмежувати чи попірати на свободи, а також принижувати гідність жителів села, порушувати інтереси територіальних громад, погіршувати екологічну ситуацію у довкіллі. Вирішення питання забезпечення сталого розвитку землекористування потребує формування права власності на земельну ділянку, при якій без проблем надається можли-

вість визначити правомочність суб'єктів землекористування, встановлювати повноваження з володіння, користування та розпорядження сільськогосподарськими угіддями. Нині у напрямку землекористування повною мірою повинні втілюватися екологічні та економічні складові, а також соціальні зв'язки і процеси.

Повне забезпечення такого принципу повністю сприятиме сталому розвитку також і територіальних громад. Де важливим регулятивним інструментом забезпечення сталого землекористування у сільському господарстві є цивілізована система управління, яка в свою чергу спирається на визнання родючої землі джерелом багатства на селі (рис. 1)

Таким чином, можна стверджувати, що управління земельними ресурсами на селі має повністю включати всі процеси сучасних відно-

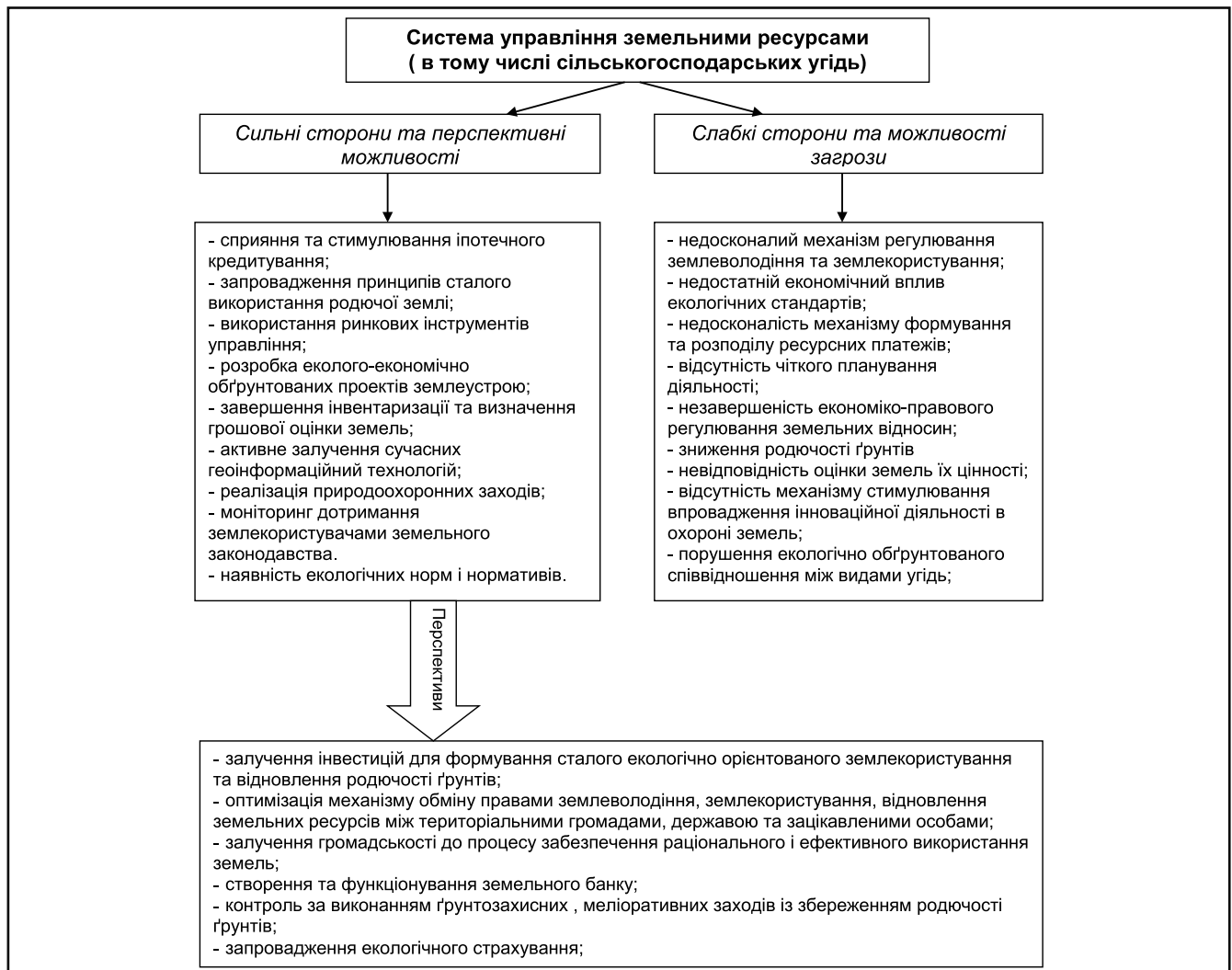

Рисунок 1. Сучасний стан та перспективи вдосконалення системи управління земельними ресурсами аграрного сектору економіки України

Джерело: вдосконалено автором на основі деяких моментів [2].

син щодо землекористування і землеволодіння, зокрема: землеустрою та землевпорядкування території, фермерських господарств, сімейних фермерських господарств, домогосподарств, формування раціонального розподілу родючої землі поміж задіяними галузями агропродовольчого комплексу країни. Достовірна оцінка природного і господарського стану сільськогосподарських угідь повинна забезпечуватися системою нещодавно створеного державного земельного кадастру, на базі якого повинні науково–обґрунтовано здійснюватись організація раціонального землекористування. Практика показала, що останнім часом виникла необхідність введення в дію нової складової – реєстрації землеволодіння, землекористування та об'єктів нерухомого майна, що відображає правовий статус та стан господарської діяльності землекористування за цільовим призначенням.

Нині, стале землекористування в селі країни та сталий розвиток сільськогосподарського виробництва повинні стати основними напрямками реалізації програми забезпечення селян якісним продовольством, досягнення раціональних соціально–екологічних та економічних аспектів функціонування сільськогосподарської та споріднених галузей економіки, вдосконаленому розвитку сільських територій.

Провідні науковці із споріднених галузей – біологічних і фізичних наук, зосереджені на біофізичних чинниках сталості, а економісти–аграрники розглядають передусім прибутковість сільського господарства, екологи в свою чергу базовим чинником вважають показники стану якості ґрунту, води та повітря. Визначальним показником сталого землекористування є система загальних оцінок розвитку підгалузей сільського господарства, які полягають у віддзеркаленні стану продовольчої безпеки, довкілля, економічних відносин та відносин в місцевих територіальних громадах.

Дослідження підтверджують, що в економіці держави сталий розвиток сільськогосподарського виробництва повинен передбачати одночасно вирішення перелічених завдань, і підтверджує, що показники пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, продовольства, а також ті що споріднені із екологією, економічною життєздатністю, соціальними питаннями мають стабільно відповідати прийнятним стандартам, не нижче європейських.

Нині відсутні на практиці універсальні кількісні критерії, що дають можливість вимірювати ступінь сталого розвитку держави, окремих її регіонів. В свою чергу в українському науковому середовищі активно розробляються критерії та індикатори сталого розвитку. Поміж міжнародних організацій, що займаються даними питаннями, ключова роль відводиться ООН, Світовому банку, Організації країн щодо економічного співробітництва та розвитку держав (ОЕСР), Європейській комісії та Науковому комітету з проблем навколишнього середовища [9, с. 247].

Встановлено, що в Конституції України (ст. 3) йдеться про норми: «Громадянина України, його життя, а також його здоров'я, про честь і гідність, недоторканність, а найбільш важливе в документі, те що безпека визнається в державі найціннішим, визначальним соціальним скарбом. А також права і свободи людини їх гарантії визначають стратегічний напрямок розвитку держави. Найважливіший документ підтверджує те, що держава у повній мірі відповідає перед громадянином за свою діяльність. В документі де, гарантом якого є Президент України, записано, що забезпечення прав людини та свобода громадянина вважається головним обов'язком держави перед громадянином України» [5, с. 47].

Дослідженнями встановлено також, що визнання життя та здоров'я громадянина України є з поміж інших найвищою соціальною цінністю, і що вимагає особливого ставлення до умов її життя, і зокрема до землекористування. У процесі такого землекористування в підприємницькій та соціально–економічній діяльності повинні слугувати в першу чергу інтересам громадянина України (тобто національним інтересам), які зазвичай повинні бути зрозумілими для всіх громадян і особливо для тих хто займається сільським господарством.

Нині у країнах Європейського Союзу та світу з огляду на зміну клімату, техногенні катастрофи, катаклізми та антропогенні навантаження з'явилася обґрунтована стурбованість станом довкілля нашої планети, із–за чого стають гучнішими голоси громадських організацій, товариств з приводу довкілля, його охорони та збереження – головної умови виживання людства на нинішньому етапі розвитку. Тобто, виникає нагальна потреба негайної модернізації екологічного світогляду та мислення сільських та міських жителів. В свою чергу в ООН підтверджують, що

на протязі XXI ст. основними завданнями людства стане напрямок на вивчення та практичне втілення нових сучасних законів екології та біотехнології. Що все живе у світі органічно повинно бути пов'язане одне з одним, і ми повинні відчувати цей зв'язок на собі [6, с. 214–218].

Необхідно наголосити на тому, що повне збереження, відтворення та гармонійне використання сільськогосподарських угідь в першу чергу це: формування комфортних і здорових умов життя в селі; повна гарантія продовольчої безпеки і достатку селянина на різних рівнях і вільного доступу до споживання екологічно чистого продовольства; вдосконалення в сучасних умовах впровадження органічного сільськогосподарського виробництва (рис. 2).

Наведені на рис 2 групи взаємно пов'язані між собою. В інтересах та у відносинах із життєдіяльністю людини на конкретній території такі системи об'єднують чотири основні групи за їхніми функціональними властивостями, а саме:

- суспільне виробництво;
- задоволення потреб населення;
- відтворення природних ресурсів;
- оздоровлення природного середовища.

Дані групи виконують роль як об'єктів економіки природокористування та охорони навколишнього середовища, так і складають еколого-економічні та соціально-господарські функціональні системи.

Саме тому надважливим для сьогодення є пошук реальних механізмів здійснення землекористування з позицій національних інтересів, особливо на землях сільськогосподарського призначення, до яких мають відношення всі громадяни України

як власники свого основного національного багатства і як основні споживачі продуктів харчування.

Базою щодо політики збалансованого розвитку підприємницької діяльності і сільських територій регіонів України вважається сучасна система економічних, правових, і операційних шляхів вдосконалення, спрямованих на підвищення рівня життя селян, ефективності сільськогосподарського виробництва та раціонального землекористування.

В свою чергу екологічні складові зумовили дієвий розвиток економічних методів регулювання використання родючої землі та викорінення накопичених проблем методом зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище та введення в дію екологічно чистих технологій збереження родючої землі [11, с. 178].

Основними економічно-екологічними напрямками щодо подолання проблем у розвитку соціальної інфраструктури сільських територій повинні бути: технічне та технологічне оновлення сільського господарства; реалізація екологічного імперативу розвитку сільськогосподарського товаровиробництва; створення для селян сільських територій умов, які сприяють довгому життю селян в якісному природному середовищі; становлення та розвиток сільської економіки в територіальних громадах; паритетність використання природних ресурсів в тому числі сільськогосподарських угідь, для нинішніх і майбутніх поколінь населення сіл України; доведення організаційного процесу до рівня відповідного якісного та збалансованого землекористування з урахуванням місцевих природно-кліматичних умов, зон, а також природно-ресурсного потенціалу сіль-

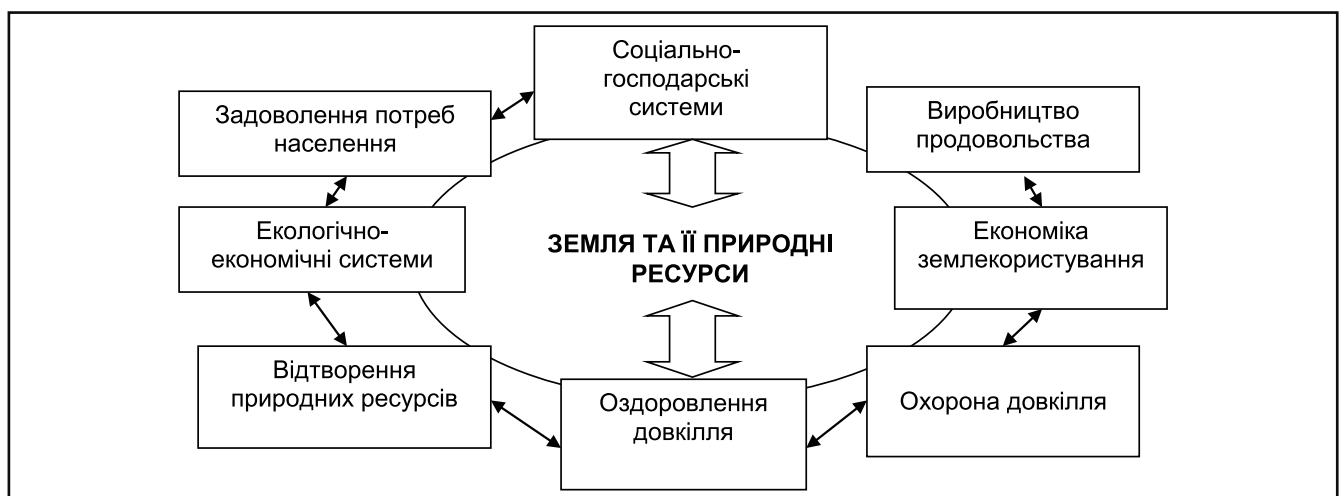

Рисунок 2. Схема основних напрямків землекористування та збереження довкілля

Джерело: сформовано на базі [10].

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ських територій регіонів України; дієвий захист та безперервне відновлення біорізноманіття; підтримання здоров'я сільського населення на рівні європейських норм, утримання відповідної чисельності населення сіл та селищ, збільшення народжуваності та тривалості життя селян, надання з боку держави всебічної підтримки молодим родинам, молодим фахівцям сільського господарства, охорона материнства і дитинства на селі; розвиток екологічної, економічної освіти, стала пропаганда сільськогосподарських знань на селі; постійна реалізація нової державної екологічної політики у напрямку землекористування; розвиток міжнародного сільського туризму.

Досвід промислово розвинутих зарубіжних країн Європи підтверджує, що збалансоване землекористування в нинішніх умовах можна досягти тільки шляхом повної системної гармонізації цілісного простору, де забезпечуватиметься відповідно: формування та розвиток безпечних, здорових і комфортних умов життя селян; збереження, повне відтворення та раціональне землекористування і довкілля; забезпечення повної продовольчої безпеки та достатку переважній кількості громадян країни.

Нині стають принциповими щоденні питання, які стосуються ідентифікації господарських, соціально–економічних, екологічних, та інших пріоритетів щодо вагомих управлінських рішень. Що, потребує особливостей функціонування глобального, національного, регіонального та простору на місцевому рівні в процесі відбору і формування завдань виробничих відносин, земельних ресурсів, соціально–економічних відносин через площину об'єктивності, моральності, відповідальності щодо будь–якої підприємницької діяльності, яка може зашкодити здоров'ю жителів українського села.

Агроекологічна складова перерахованих проблем, особливо потребує детальних фундаментальних наукових досліджень і розробок теоретичних і методологічних принципів формування нових екологічно–економічних відносин та нових механізмів з реалізації інтересів територіальних громад в регіонах держави. Дослідження підтверджують, що визначальним заходом повинен стати пошук варіантів щодо створення науково–обґрунтованих сімейних фермерських господарств (родові, сімейні маєтки, які створюють молоді сім'ї, без найманих працівників чи з мінімальною кількістю), які будуть базою для форму-

вання територіальної громади та сільських територій в сучасних регіонах країни [7].

Таке ефективне та раціональне землекористування повинно стати невід'ємним організмом щодо природного середовища і суб'єктом підприємницької діяльності з виробництва натуральних продуктів харчування та органічних товарів на території територіальних громад.

Поряд із цим необхідно відмітити, що органічне землеробство в межах рентабельного виробництва, але нині не приносить надприбутків сільськогосподарським підприємствам. Органічне землеробство надає більшої можливості для гармонійного розвитку сільськогосподарських підприємств, де в процесі поєднуються рослинницька і тваринницька підгалузі, збереження довкілля, отримання екологічно чистої продовольства. У порівнянні із інтенсивними технологіями органічне землеробство потребує від керівників та фахівців підприємств найвищого рівня фаховості в різних напрямках сільськогосподарського виробництва. Перспектива даного напрямку має соціальне значення, і поряд із цим слугує прикладом виробничої діяльності в сільському господарстві та інтелектуального розвитку населення села [8, с.11].

Наведений приклад реалізації назрілих в процесі виробничої діяльності підприємницьких інтересів дає відповіді на деякі питання, щодо раціонального землекористування і розвитку соціально–орієнтованого сільськогосподарського виробництва на селі і розвитку сільських територій України, що може бути стратегією стосовно вимог до якості землеробства в процесі встановлення сучасних ринкових відносин в українському селі.

Висновки

Для досягнення сталого землекористування необхідно виконання таких головних умов: виконання заходів щодо охорони, раціонального використання природних ресурсів, збереження й відновлення ґрунтів та обмеженим негативним впливом на навколишнє середовище. Відповідно до такого використання земельних ресурсів стає можливим дотримання еколого–економічного найменш шкідливого рівня віддачі від одиниці ресурсів, необхідного складу поживних речовин у ґрунтах, запобігання виникненню ерозійних процесів, компенсування втрат гумусу з ґрунтів, що виносяться з врожаєм.

Вдосконалення та розвиток земельних відносин в аграрній галузі потрібно спрямовува-

ти на вдосконалення системи державного регулювання земельними ресурсами, впровадження та функціонування правових і соціально–економічних механізмів ефективної реалізації прав власності на землю, вдосконалення організації контролю за використанням і охороною земель.

Отже, збалансованого землекористування можна досягти лише шляхом системної гармонізації цілісного простору, що забезпечить: збереження, відтворення та раціональне використання природних ресурсів і навколишнього природного середовища; формування безпечних, комфортних умов життя; гарантування продовольчої безпеки та достатку всім громадянам України на різних ієрархічних рівнях управління та всіх ланок аграрного виробництва і споживання продовольства кінцевими споживачами.

Список використаних джерел

1. Пашков І.А. Земля як чинник соціального розвитку / Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2009. – Вип. 37. – С. 33–42.
2. Малік М.Й. Управління земельними ресурсами аграрного сектору України: стан та пріоритетні напрями вдосконалення / Актуальні проблеми інноваційної економіки, 2017. – №3. – С. 5–11.
3. Іванов Ю.Б. Екологічні аспекти розвитку ринкових відносин / Ю.Б. Іванов, І.А. Серова // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 19. – С. 241–245.
4. Греков Л.Д. Економічне стимулювання раціонального використання земель / Л.Д. Греков, А.Д. Юрченко, А.М. Мірошніченко // Землевпорядний вісник. – 2008. – № 1. – С. 34–38.
5. Конституція України № 254к/96 ВР від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
6. Попрозман Н.В. Формування стратегії економічного розвитку агропромислового виробництва [монографія] / Н.В. Попрозман. К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 300 с.
7. Poprozman, N.V. (2016), Fundamentals of information support of agricultural entrepreneurship, *Ekonomika APK*, 2016, vol. 9, pp. 62 – 67.
8. Добряк В.К. Еколого–економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах / В.К. Добряк, Д.І. Бабміндра. – К.: Урожай, 2006. – 336 с.
9. Гуторов О.І. Проблеми сталого землекористування у сільському господарстві: теорія, методологія, практика : монографія / О.І. Гуторов. – Харків: ХНАУ, 2010. – 405 с.
10. Ковалів О.І. Теоретично–методологічні засади звершення земельної реформи в Україні як нова парадигма / О.І. Ковалів // *WSPYLPRACA EUROPEJSKA NR.* – 2016. – № 3 (10). – Warszawa. – P. 35–47.
11. Фурдичко О.І. Екологічні основи збалансованого розвитку агросфери в контексті європейської інтеграції України: [монографія] / О.І. Фурдичко. – К.: ДІА, 2014. – 432 с.

References

1. Pashkov, I.A. (2009). Zemlya yak chinnik sotsialnogo rozvitku [Land as a factor in social development. *Gumanitarniy visnik Zaporizkoyi derzhavnoyi Inzhenernoyi akademiyi*, 37, pp. 33–42 [In Ukrainian].
2. Malik, M.Y. (2017). Upravlinnya zemelnimi resursami agrarnogo sektoru Ukrayini: stan ta prioritetni napryami vdoskonalennya [Land Resources Management of the Ukrainian Agrarian Sector: Status and Priority Areas for Improvement]. *Aktualni problemi Innovatsiyoyi ekonomiki*, 3, pp. 5–11 [In Ukrainian].
3. Ivanov, Y.B. (2010), *Ekologichni aspekti rozvitku rinkovih vldnosin* [Environmental aspects of development of market relations]. *Teoretichni ta prikladni pitannya ekonomiki. Zbirnik naukovih prats.* 19, pp. 241–245 [In Ukrainian].
4. Grekov, L.D., Yurchenko A.D., Miroshnichenko A.M. (2008). *Ekonomichne stimulyuvannya ratsionalnogo vikoristannya zemel* [Economic incentives for rational land use]. *Zemlevporядniy visnik*, 1, pp. 34–38 [In Ukrainian].
5. *Konstitutsiya UkraYini # 254k/96 VR vld 28 chervnya 1996 roku* [Constitution of Ukraine No. 254k / 96 BP of June 28, 1996]. *Vidomosti VerhovnoYi Radi UkraYini (VVR)*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [In Ukrainian].
6. Poprozman, N.V. (2015), «Formation of the strategy of economic development of agro–industrial production: monograph», NSC «IAE», Kyiv, Ukraine [In Ukrainian].
7. Poprozman, N.V. (2016), Fundamentals of information support of agricultural entrepreneurship, *Ekonomika APK*, 2016, vol. 9, pp. 62 – 67 [In Ukrainian].
8. Dobryak V.K., BabmIndra D.I. (2006). *Ekologo–ekonomichni zasadi reformuvannya zemlekoristuvannya v rinkovih umovah* [Ecological and economic principles of land use reform in market conditions]. Kyiv: Urozhay [In Ukrainian].
9. Gutorov, O.I. (2010). *Problemi stalogo zemlekoristuvannya u silskomu gospodarstvi: teoriya, metodologiya, praktika: monohrafiia*. [Problems of sustainable land use in agriculture: theory, methodology, practice: monograph]. Harkiv: HNAU [In Ukrainian].

10. Kovaliv, O.I. (2016). Teoretichno–metodologichni zasady zvershennya zemelnoyi reformi v Ukrayiny yak nova paradigma [Theoretical and methodological principles of the implementation of land reform in Ukraine as a new paradigm]. WSPYLPRACA EUROPEJSKA NR, 3(10), pp. 35–47 [In Poland].

11. Furdichko, O.I. (2014). Ekologichni osnovi zbalansovanogo rozvitku agrosferi v konteksti Evropeyskoyi Integratsiyi Ukrayini : monohrafiia. [Ecological bases of balanced development of agrosphere in the context of European integration of Ukraine: monograph]. Kyiv: «DIA» [In Ukrainian].

Дані про автора

Коробська Альона Олександрівна,

здобувач кафедри інформаційних систем, Національний університет біоресурсів і природокористування України,

вул. Закарпатська, 3, м. Київ, 03083, Україна
e-mail: alena_korobska@ukr.net

Данные об авторе

Коробская Алена Александровна,

соискатель кафедры информационных систем, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ул. Закарпатская, 3, г. Киев, 03083, Украина
e-mail: alena_korobska@ukr.net

Data about the author

Alona Korobska,

Postgraduate student of the Department of Information Systems, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, postgraduate

Zakarpatska st., 3, Kyiv, 03083, Ukraine
e-mail: alena_korobska@ukr.net

УДК 368.914

DOI: 10.5281/zenodo.3245173

ФЕДИНА В.В.

Демографічні та економічні передумови впровадження накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні

Предмет дослідження – демографічні і економічні фактори та їх вплив на визначення напряму ефективного пенсійного реформування.

Мета даного дослідження – здійснити аналіз впливу демографічних та економічних факторів на визначення напряму ефективного реформування та впровадження накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Методологія проведення роботи – для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів досліджень: економіко–статистичні методи – при здійсненні розрахунків коефіцієнта навантаження пенсійної системи, коефіцієнта заміщення; порівняльний аналіз – при визначенні співвідношення окремих демографічних показників України та країн ОЕСР, графічної та табличної інтерпретації – для табличного подання цифрових даних, їх групування, графічного зображення досліджуваного об'єкта.

Результати роботи – досліджено демографічну ситуацію в Україні, яку розглянуто з двох позицій: як зовнішню тенденцію, яка визначається безліччю факторів ніяк не пов'язаних із самою пенсійною системою (медичними, культурними, моральними та іншими причинами) та тенденцію, яка має прямий вплив на розвиток і функціонування системи пенсійного забезпечення. Особливу увагу приділено впливу факторів на різке скорочення чисельності населення: зниження народжуваності, підвищення смертності, несприятливі тенденції стану здоров'я та тривалості життя населення, значного відтоку населення за кордон у порівнянні з аналогічними показниками країн ОЕСР. Розраховано коефіцієнт заміщення, який є загальноприйнятим показником рівня пенсійного забезпечення.

Висновки – ступінь розвитку суспільства залежить від рівня соціального забезпечення громадян, а базові інститути пенсійної системи не можуть бути успішно модернізовані без урахування різних соціально–економічних і демографічних чинників. Саме вони визначають особливості функціонування пенсійної системи в рамках конкретного суспільства на певному історичному етапі його розвитку. З огляду на невідворотний характер процесу депопуляції, демографічного старіння нації, значного від-